

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA
úsek inšpekčnej činnosti
Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

**Správa o stave plnenia Národného programu prevencie obezity v základných školách
v školskom roku 2008/2009 v SR**

Úloha so zvýšenou pozornosťou sa sledovala na podnet Ministerstva školstva SR počas tematických a informatívnych inšpekcií v **692** základných školách (30,94 % z celkového počtu základných škôl v SR). Školskí inšpektori ju vyhodnocovali na základe dotazníkov určených riaditeľom škôl, ktoré boli podporené a doplnené zisteniami z rozhovorov v **652** štátnych, **35** cirkevných a v **5** súkromných školách. V **562** školách vyučovacím jazykom bol jazyk slovenský, v **111** jazyk maďarský, v **18** školách jazyk slovenský a maďarský a v **1** škole vyučovacím jazykom bol jazyk ukrajinský.

S hlavnými cieľmi Národného programu prevencie obezity boli oboznámení pedagogickí i nepedagogickí zamestnanci v 450 kontrolovaných subjektoch (65 %). Úlohy zhodujúce sa s programom, zamerané na oblasť racionálnej **výživy** a pravidelného telesného **pohybu**, mali v plánoch práce zaradené viaceré školy (71 %). Podľa vyjadrení väčšiny riadiacich zamestnancov poskytovali žiakom dostatočné až veľmi dobré poznatky o zásadách správnej výživy i význame pohybovej aktivity. Realizovali rôzne **aktivity, vzdelávacie a preventívne programy** upriamené na výchovu **k zdravému životnému štýlu**, zapájali žiakov do **projektov** zameraných na jeho podporu a propagáciu.

Pripravovali najmä besedy a prednášky s tematikou správnej **výživy**, predchádzania civilizačným ochoreniam, prevencie obezity, osobnej hygieny, zvládnutia stresových situácií, na ktoré prizývali lekárov, odborníkov z regionálnych úradov verejného zdravotníctva, psychológov. S podporou zamestnancov školských stravovacích zariadení, rodičov alebo pozvaných lektorov realizovali na väčšine škôl podujatia (Týždeň zdravej výživy, Deň mlieka, Deň jablka, Dni čaju a pod.), do ktorých sa žiaci so záujmom aktívne zapájali. Počas nich si prípravou a ochutnávkou rôznych jednoduchých zdravých jedál, ovocných alebo zeleninových šalátov, nátierok, mliečnych jedál, prípravou bylinkových a ovocných čajov osvojovali nielen praktické zručnosti, ale najmä pozitívne postoje k stravovacím zvyklostiam, k správnej a preventívne orientovanej výžive. Záujem žiakov podnecovali školy i organizovaním súťaží, reláciami v školskom rozhlase, výstavkami výtvarných i literárnych prác, tvorivými dielňami, projektovým vyučovaním. Pri výchove k zdravému životnému štýlu využívali vo vyučovacom procese prácu s publikáciami *Nenič svoje múdre telo, Ako poznám sám seba, ale aj s inými*. Svoje opodstatnenie mala i pomerne široká krúžková činnosť orientovaná na túto oblasť. Jedna škola zaradila do svojho školského vzdelávacieho programu nový predmet - zdravý životný štýl.

Takmer všetky sledované subjekty vytvárali žiakom vhodné podmienky pre osvojovanie si návykov správneho stravovania. **Psychohygienické zásady** boli rešpektované, dĺžka desiatovej prestávky a prestávky na obed sa dodržiavala. V rámci pitného režimu sa školy zamerali na propagáciu pitnej vody. Približne tretina škôl mala vo svojich priestoroch umiestnený nápojový automat, ojedinele nainštalované dávkovače stolovej vody. Viaceré školy sa zameriavali na mliečne programy, v niektorých boli umiestnené automaty na ochutené mlieko. Sortiment ponúkaných výrobkov v bufetoch bol pravidelne kontrolovaný riadiacimi zamestnancami, často ho sledovali i stravovacie komisie a niekedy bol po dohode s prevádzkovateľom, resp. majiteľom upravený. Ponuka produktov bola orientovaná najmä na predaj mliečnych a cereálnych výrobkov, ovocia, zeleniny, nesladených nápojov. Školské jedálne prevažne podávali štandardnú stravu. V neceljej tretine pripravovali vegetariánske jedlá či stravu pre žiakov, ktorých zdravotný stav si osobitné stravovanie vyžadoval. Najčastejšie uvádzaným dôvodom, pre ktorý takúto stravu neponúkali aj ďalšie školské

jedálne, bol nedostatočný záujem, nízky počet stravníkov, chýbajúce vlastné stravovacie zariadenie.

V záujme motivácie detí k **pohybovej aktivite**, na zlepšenie jej úrovne, zvýšenie pohybového povedomia a pohybových zručností žiakov pripravovali takmer všetky školy športové podujatia aj v čase mimo vyučovania. Boli to predovšetkým medzitriedne a školské turnaje v loptových hrách, súťaže v ľahkej atletike. Organizovali beh zdravia, vychádzky, turistické a cykloturistické akcie, fitness cvičenia. Neraz zapájali do týchto aktivít rodičov. Oblúbenými vo väčšine škôl sa stali najmä sezónne športové činnosti, víkendové podujatia, športové prázdniny. Pestrosť i množstvo aktivít určovali celkové podmienky škôl. Pedagógovia pripravovali žiakov na postupové športové súťaže podľa kalendára športových podujatí aj v rámci nepovinných predmetov, záujmových športových útvarov. Možnosti na vykonávanie a zvyšovanie pohybovej aktivity poskytovali žiakom hlavne športové areály vlastných škôl, telocvične, v menšej miere posilňovne vo vyučovacom čase i v čase mimo vyučovania. Ojedinele využívali na športovú činnosť bazény, tenisové kurty, viacúčelové športové ihriská, prípadne iné priestory. Školy, ktoré nemali vlastnú telocvičňu (18 základných škôl), využívali na cvičenie chodbu alebo upravenú triedu, ale i miestne futbalové ihrisko, telocvičňu inej školy, jazdecký areál. Len v malej miere sprístupňovali školy svoje priestory verejnosti.

Na podporu zdravého životného štýlu kontrolované subjekty zapájali žiakov do množstva rôznorodých interných, regionálnych, celoštátnych i nadnárodných **projektov** so zámerom vytvárať v školách zdravé prostredie a kvalitné podmienky na zaistenie zmysluplných aktivít a príležitostí pre rozvíjanie duševného i fyzického zdravia žiakov. Najvýraznejšie boli zastúpené projekty Škola podporujúca zdravie a Otvorená škola.

Ciele a zámery Národného programu prevencie obezity napĺňali mnohé školy v **súčinnosti s organizáciami, inštitúciami** i jednotlivcami. Pri realizovaní pohybových aktivít sa kontaktovali predovšetkým s centrami voľného času, športovými klubmi, telovýchovnými jednotami. Na propagáciu zdravého životného štýlu využívali hlavne pomoc detských lekárov a odborníkov z regionálnych úradov verejného zdravotníctva. Spolupráca s miestnymi organizáciami Slovenského Červeného kríža, mestskou políciou, miestnymi organizáciami dobrovoľného hasičského zboru sa zvyčajne spájala s pozitívnymi zážitkami detí, čo kladne vplývalo na formovanie ich hodnotového systému a uvedomelých postojov k vlastnému zdraviu.

Prevažná väčšina kontrolovaných subjektov mala v plánoch práce začlenené úlohy korešpondujúce s kľúčovými cieľmi Národného programu prevencie obezity. Školy ich napĺňali v rámci výchovy a vzdelávania rozmanitými činnosťami sústredenými na podporu zdravého životného štýlu. V spolupráci s rodičmi, oslovenými odborníkmi, za spoluúčasti zdravotníckych, športových, spoločenských organizácií vytvárali príležitosti pre zlepšenie pohybovej aktivity žiakov a osvojovanie elementárnych poznatkov o správnej a preventívne orientovanej výžive. V základných školách sa psychohygienické zásady pri osvojení návykov správneho stravovania dodržiavali. Sortiment produktov v bufetoch škôl, v nápojových a potravinových automatoch sa sledoval a kontroloval, prevažne zodpovedal zásadám správnej výživy. Školské jedálne poskytovali vegetariánsku a diétnu stravu skôr výnimočne.